

УДК 373-056, 26

**INCLUSIVE EDUCATION AS A WAY OF HUMANIZATION OF SOCIETY
ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ШЛЯХ ГУМАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА****Feshchenko H. / Фещенко Г.В.***s.p.s. / канд.пед.наук**teacher / викладач***Malyheva L. / Малишева Л.С.***s.p.s. / канд.пед.наук**teacher / викладач**Municipal Institution «Uman Taras Shevchenko Professional College of
Education and Humanities of Cherkasy Regional Council»**33, Nebesna Sotnia, 20 300**КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж**ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»**вул. Небесної Сотні, 33, 20 300*

Анотація. У статті проаналізовано сутність інклюзивної освіти, її значення для соціалізації дітей з особливими потребами. Звертається увага на особливості інклюзивних процесів в українській освіті, важливість повноцінної реалізації інклюзивної освіти. Якісне здійснення інклюзивної освіти впливає на формування гуманних почуттів усіх учасників освітнього процесу. Інклюзивна освіта розглядається як один із шляхів гуманізації суспільства в цілому.

Ключові слова: освітній процес, інклюзія, інклюзивна освіта, гуманізація, учні з особливими потребами, гуманізація освітнього процесу.

Вступ.

Разом з розвитком сучасної освіти відбувається оновлення традиційних поглядів і підходів до освітнього процесу, наповнення його новим змістом. Відповідно, до професійної термінології додаються нові поняття, які займають заслужене місце поруч із традиційними, перевіреними часом. Зокрема, це стосується понять «інклюзія» і «гуманізація». Проблема гуманності бере свої витоки ще з далеких часів Арістотеля, Конфуція, знаходячи згодом послідовників у кожному епохальному відрізку еволюції людства. З часом гуманізація, як світоглядна позиція, завойовує і закріплюється на освітянських теренах. З'являється ціла плеяда послідовників гуманної педагогіки, спочатку поодиноких, а згодом їх кількість зростає, і врешті-решт, як наслідок, ми маємо справу із виникненням поняття гуманізації освіти. Словники визначають гуманізацію освіти як один із нових соціально-педагогічних принципів, який відображає спрямованість розвитку освіти на гуманні стосунки в суспільстві як загальнолюдську цінність. Гуманізацію, тобто «олюднення» освіти, в найбільш загальному сенсі можна окреслити як вибудовування стосунків учасників освітнього процесу, ґрунтуючись на зміні стилю педагогічного спілкування — від авторитарного до демократичного, подолання жорсткого маніпулювання свідомістю вихованців, практики нав'язування учням непорушних стереотипів мислення, догм, які не підлягають критиці. Гуманізація націлена на посилення тих положень вітчизняної й зарубіжної педагогіки, які орієнтують на повагу до особистості вихованця, формування в нього самостійності, встановлення

гуманних, довірливих стосунків між ним і вихователем [3]. Суспільство має дати шанс всім дітям, незалежно від їх потреб і особливостей розвитку, повноцінно реалізувати наявний потенціал, отримати можливість принести користь суспільству і стати повноцінним членом сучасного суспільства.

Гуманізація освіти передбачає відображення в освітньому процесі гуманістичних тенденцій у розвитку сучасного суспільства, коли людська особистість визнається найвищою цінністю.

Основний текст.

Гуманізм у педагогіці – складне, багатоаспектне явище. Його не можна звести до простого визначення «любов до дітей», хоча без неї неможливий жодний гуманізм [5]. Реалізація гуманістичного підходу полягає в демократичному та людяному ставленні до дитини, забезпеченні їй права на вибір, на власну гідність, на повагу, права бути такою, якою вона є, а не такою, якою хоче її бачити вчитель. Гуманна педагогіка говорить, що у справжнього вчителя уроки не для дітей, а з дітьми. Саме педагоги-гуманісти, що працюють на засадах педагогіки партнерства, торкаючись душі маленької людини, намагаються не поранити, не образити, обережно виростити, допомогти реалізувати себе у житті, ввійти у нього якомога чеснішими, добрішими, впевненішими [1].

Останнім часом поняття гуманізації освіти набуло нового, більш наповненого змісту, коли в суспільстві постала необхідність створення системи навчання і виховання за кращими світовими зразками і досвідом з інклюзивним сенсом. Порівняно недавно в освітянській лексиці з'явилося поняття інклюзії, яке спочатку несміливо, а далі впевненіше освоює освітній простір, зокрема і в нашій країні. В первинному значенні інклюзія (від англ. *inclusion* — включення, залучення) - це процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі. Потребу збільшення участі відчувають насамперед ті, що мають фізичні чи ментальні порушення. «Інклюзія – це політика і процес, які дають змогу всім дітям брати участь у всіх освітніх програмах [8].

Зі своєю появою інклюзія поставила багато запитань, адресованих психологам, педагогам, вчителям, батькам. Ще донедавна діти з особливими потребами були позбавлені можливості навчатись у звичайних школах, спілкуватись із однолітками, бути включеними у активне життя соціуму. В суспільстві не прийнято було відкрито розглядати проблеми цієї категорії людей, враховувати їхні запити при організації навчального процесу, облаштуванні громадських і робочих місць. Нині ситуація змінюється, і наша освіта перебудовується, орієнтуючись на світовий досвід у галузі інклюзії. Нарешті прийшло усвідомлення, що ми маємо таким чином змінити суспільство, «щоб воно враховувало і пристосовувалося до індивідуальних потреб людей з особливими потребами, а не навпаки»[6].

Важливим моментом є чітке усвідомлення, що ж собою представляє інклюзивна освіта, адже досить часто необачно інклюзію вбачають у створенні спеціального середовища в межах школи, чи запровадження спеціальної освітньої програми. Насправді ж «інклюзія передбачає повне залучення всіх учнів в усі аспекти навчання і шкільного життя» [7].

Абсолютне виключення буд-яких дискримінаційних проявів стосовно дітей, забезпечення рівного ставлення до усіх членів соціуму має забезпечити якраз реалізація інклюзії в усіх галузях життя людини, починаючи з інклюзивної освіти. Прагнучи до всеохоплення дітей освітою, ми не можемо нехтувати індивідуальними потребами і запитам тих із них, хто з певних причин не може йти в ногу з однокласниками загальноосвітнього закладу. При цьому надзвичайно важливим є усвідомлення і врахування того, що це не діти часто зазнають фіаско, а освітня система, яка не забезпечила цих дітей умовами, можливостями, фахівцями, які б сприяли інтеграції дітей з особливими потребами в освітнє середовище. Саме інклюзивні процеси в освіті дають таким дітям надію на успіх у навчанні і подальшому житті.

Впровадження якісної інклюзивної освіти, у свою чергу, потребує розвитку і вдосконалення відповідної методології справжнього дитиноцентризму, що сприятиме забезпеченню рівного доступу до якісної освіти усіх учасників освітнього процесу. У зв'язку з цим виникає потреба у розробці не лише програм, але і у підготовці відповідних фахівців – педагогів, організаторів, управлінців. Адже важливо і якісно навчати дітей з особливими потребами, і якісно організувати освітнє середовище. Не останнє місце серед завдань інклюзії посідає і виховний процес усіх учнів, адже всі учасники освітнього процесу мають почуватись однаково комфортно і у фізичному, і в інформаційному, і в моральному, і в емоційному аспектах. Тобто, сьогодні перед освітянами стоїть вимога створення нової освітньої системи, розрахованої на забезпечення найрізноманітніших запитів суспільства.

Шляхи гуманізації інклюзивної освіти розглядаються в наукових дослідженнях В. Бондаря, А. Колупаєвої, Ю. Найди, О. Таранченко та інших науковців. Акцент робиться на необхідності створення суспільством відповідних умов для охоплення навчанням усіх дітей; упровадженні інноваційних освітніх технологій з інклюзивним підходом; забезпеченні психолого-педагогічного та медико-соціального супроводу; розробці та використанні спеціального навчально-дидактичного забезпечення, реабілітаційних засобів навчання; розробці особистісно орієнтованих індивідуальних планів і програм; визначенні критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у межах освітньої інклюзії; партнерстві і співробітництві між усіма учасниками педагогічного процесу; вихованні гуманної особистості з розвиненим почуттям власної гідності і поваги до іншої людини; забезпеченні права дітей розвиватися в сімейному оточенні і мати доступ до всіх ресурсів місцевої громади.

До сучасної інклюзивної школи стоїть вимога забезпечити інклюзивну освіту системно, комплексно, адаптовуючи зміст освіти (навчальні плани, програми, підручники, посібники), вдосконалюючи дидактичні методи, прийоми та організаційні форми навчання, готуючи педагогів нової формації, залучаючи громадські ресурси та батьків і створюючи рівні комфортні умови та позитивний моральний клімат для всіх.

Особливу роль в інклюзивній освіті відведено не лише педагогам та персоналу, але і решті учасників освітнього процесу – усіх учнів та їхніх

батьків. Адже одних зусиль колективу школи недостатньо. Потрібно, щоб і учні, і батьки адекватно сприймали дітей з обмеженими можливостями, допомагали їм, спілкувались, включали до свого колективу, створюючи своїм ставленням позитивний настрій. Звісно ж, це допоможе подолати дискримінаційні прояви щодо цих учнів. Але не менш важливою є моральна сторона питання: впровадження інклюзії в освітній процес сприяє вихованню доброти, толерантності, взаємодопомоги, емпатії – тобто рис і якостей, які сприяють гуманізації освіти. Тобто, інклюзію можна охарактеризувати як шлях гуманізації освітнього процесу.

Висновки.

Отже, надзвичайно важливо зробити певний перелом у суспільній свідомості і суспільство перейде до нового якісного стану, виробить нові гуманістичні традиції. Можна стверджувати, що інклюзивне навчання сприяє утвердженню соціальної справедливості як на місці, так і в державному форматі. Крім того, інклюзивні школи здатні стати потужним мотиватором, демонструючи реальну можливість бути успішною кожній дитині. Цей процес забезпечує і демонструє діалектику освітнього процесу.

Література:

1. Арендарук А. Досвід впровадження інтеграції та інклюзивної освіти в Україні та за кордоном / А. О. Арендарук // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – Вип. 24. – 2013. – С. 13.
2. Болдирєва В. Інтеграція та інклюзія як основні моделі навчання дітей з особливими освітніми потребами / В. Е. Болдирєва // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наукових праць. – № 9. – 2012. – С. 10-11, 13.
3. Величко Д. Впровадження інклюзивної освіти в Україні / Д. В. Величко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – № 125. – 2015. – С. 47.
4. Колупаєва А. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі / А. А. Колупаєва // Особлива дитина: навчання і виховання. – № 3. – 2014. – С. 7-11.
5. Кравченко І. Історико-педагогічні аспекти розвитку спеціальної освіти в Україні / І. В. Кравченко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – № 1 (55). – 2016. – С. 364-365.
6. Марковська Н. Проблеми запровадження інклюзивної освіти в Україні / Н. В. Марковська // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму] (Камянець-Подільський, 24-25 квітня 2017 р.). – Камянець-Подільський: Аксіома, 2017. – Вип. 2. – С. 185.
7. Павленко В. Впровадження інклюзивної освіти в Польщі та Україні / В. В. Павленко // Навчання та виховання дітей з особливими освітніми проблемами: теорія та практика: зб. праць вчених, молодих науковців,

педагогів-практиків. – 2016. – С. 29.

8. Талан М. Корекційна освіта в Україні: стан, тенденції, перспективи / М. Талан // Соціальний захист. – № 9. – 2006. – С. 17.

References:

1. Arendaruk A.O. (2013). Experience in implementing integration and inclusive education in Ukraine and abroad. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriiia 19: Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia*, 24, 13. [In Ukrainian].

2. Boldyrieva V.E. (2012) Integration and Inclusion as the main models for teaching children with special educational needs. *Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei z osoblyvymy potrebamy: zb. naukovykh prats*, 9, 11-13. [In Ukrainian].

3. Velychko D.V. (2015). Introduction of inclusive education in Ukraine. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu*, 125, 17. [In Ukrainian].

4. Kolupaieva A.A. (2014). Special education in Ukraine and modernization of the educational branch. *Exceptional Child: Teaching and Upbringing*, 3, 7-11. [In Ukrainian].

5. Kravchenko I.V. (2016). Historical and pedagogical aspects of the development of special education in Ukraine. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 1 (55), 364-365. [In Ukrainian].

6. Markovska N.V. (2017). Problems of Inclusive Education in Ukraine. Materials of the International Scientific and Practical Conference [Innovations in the Partnership for Education, Economics and Social Protection under Inclusion and Pragmatic Rehabilitation of Society] (Kamyanets-Podilsky, April 24-25, 2017), 2, 185. [In Ukrainian].

7. Pavlenko V.V. (2016) Introduction of inclusive education in Poland and Ukraine. *Navchannia ta vykhovannia ditei z osoblyvymy osvritnimy problemamy: teoriia ta praktyka: zb. prats vchenykh, molodykh naukovtsiv, pedahohiv-praktykiv*, 29. [In Ukrainian].

8. Talan M. (2006). Correctional Education in Ukraine: status, trends, prospects. *Sotsialnyi zakhyst*, 9, 17. [In Ukrainian].

Abstract. *The article analyzes the essence of inclusive education, its importance for the socialization of children with special needs. Attention is drawn to the peculiarities of inclusive processes in Ukrainian education, the importance of full implementation of inclusive education. High-quality implementation of inclusive education affects the formation of humane feelings of all participants in the educational process. In this article, inclusive education is considered as one of the ways of humanizing society as a whole.*

Key words: *educational process, inclusion, inclusive education, humanization, students with special needs, humanization of the educational process.*